

O UČESTALOSTI NEKIH ELEMENATA GOVORA II

U Defektologiji br. 1 od 1975. izišao je pod istim naslovom članak gdje su obrađeni glasovi i slogovna struktura fonetske i leksičke riječi u hrvatskoj književnom govoru. U skupljanju i obradi materijala sudjelovali su studenti Fakulteta za defektologiju. Rezultati analize izgovorene riječi poslužili su kao osnovica za izradu testa artikulacije koji je izišao u izdanju Fakulteta za defektologiju 1977. godine. Kako je osnovica procjene oštećenja artikulacije učestalost glasova u govoru, to jest njihov rang, to test služi logopedima i kao putokaz u radu s osobama sa smetnjama izgovora glasova. Naime, ispravljanjem čistih glasova govor postaje brže razumljiviji i prihvatljiviji, negoli ako ispravljanje počinje rjeđim glasovima.

Promjenljivost rezultata ove djelomične analize govora ponukala nas je da se upustimo u daljnji rad na govoru čiji bi rezultati mogli pomoći ljudima s govornim poremećajima drugih kategorija, a posebno onima s afazijom.

Zanimalo nas je koje su riječi najučestalije u svakidašnjem govoru i, u uskoj vezi s time, raspored i rang vrsta riječi.

Pokušaji stvaranja osnovnih riječnika imaju već prilično dugu tradiciju,¹ a cilj im je bio olakšati učenje stranih jezika. Tako su za engleski jezik najpoznatiji 'The Carnegie List' (1920) ili 'The Carnegie Deport', zatim 'Basic English' (C. K. Ogden), koji su poste-

peno usavršavani i proširivani tokom primjene, a kasnije i zamijenjeni govornijim rječnikom (The Defining Vocabulary, M. West). Slična su istraživanja vršena i za španjolski, njemački i francuski jezik, a na bazi pisanih tekstova.

1956. godine izišla je iz štampe knjiga 'L'élaboration du français élémentaire' u izdanju Didier iz Pariza koju je sačinila grupa autora: Gougenheim, Michéa, Rivenc i Sauvageot, gdje je iznijet rang riječi u francuskom jeziku ali, za razliku od prethodnih lista riječi, ova je izrađena na bazi govora, a ne pisanih tekstova. Naime, magnetofon je omogućio fiksiranje riječi — njezino zaustavljanje u vremenu, pa se više ne može reći kao nekada »verba volant«. Snimljen je govor 301 govornika, ukupno 312.135 riječi, a među njima nađeno je 7.995 različitih riječi. Govornici su znali da im se govor snima, osim u jednom slučaju gdje je magnetofon ostavljen u dućanu. Razgovori su bili usmjeravani zadanim temama. Rang-lista riječi napravljena je do frekvencije 20.

U nas je slično istraživanje izvršeno u Institutu za eksperimentalnu fonetiku i patologiju govora u Beogradu na temelju srpsko-hrvatsko-njemačkog riječnika Ristić-Kangrge; V. Lukić sastavila je na temelju tog riječnika test-rječnik za utvrđivanje pasivnog dječjeg rječnika djece osnovnoškolskog uzrasta. Test-rječnik konstruirala je i S. Vasić, no uzimajući u obzir

¹ Ideja potječe iz XVII stoljeća od Leibnitza.

samo kategoriju imenica u odnosu na ostale vrste riječi.

Rang-liste riječi koje smo spomenuli, osim ovih posljednjih, primjenjivane su za učenje stranih jezika, a broj rječničkih jedinica kretao se od oko 800pa do oko 10.000.

S obzirom na naše skromne mogućnosti, mi se nismo mogli upustiti u neko istraživanje većih razmjera, pa smo analizirali relativno skroman govorni materijal. Kažemo 'relativno' jer su rezultati skromni, ali je posao bio zaista pozamašan. No naš cilj nije niti bio stvaranje rječnika za učenje stranog jezika, već osnovnog rječnika koji bi pomogao ljudima s oštećenim govorom.

Željeli smo prije svega sačiniti rang-listu najučestalijih riječi u svakidašnjem govoru, a zatim ih svrstati prema gramatičkim kategorijama, a unutar tih kategorija pronaći relativnu raspršenost.

Način prikupljanja govornog materijala najviše se približava načinu kojim je prakupljen materijal za 'L'elaboration du français élémentaire'. To jest, govor je sniman. Međutim, dok je za francuski samo minimalan dio govornog materijala snimljen bez znanja govornika. Kod nas je sav materijal snimljen tako da je samo snimatelj, koji je u nekim situacijama sudjelovao u razgovoru, znao da se govor snima. Takav način prikupljanja govornog materijala nije bio lak, a niti posve lišen opasnosti jer je trebalo snimati u raznim životnim situacijama, a magnetofon i mikrofon, iako reduciranih dimenzija, nisu dovoljno diskretni, a da ih tu i tamo govornici ne bi opazili i, naravno, reagirali. No, istraživački duh spreman je i na opasnosti i žrtve.

Govor je sniman u ovim situacijama:

1. Logopedaska seansa u bolnici 'Mladen Stojanović' (majka, dijete, logoped)

2. Sastanak na Fakultetu za defektologiju (3 sveučilišna nastavnika, 5 defektologa)
3. U jednom stanu (kućanica, grafičar, 2 studenta medicine, student defektologije)
4. U elektrofizikalnom kabinetu tvornice 'Elka' (2 kemijska tehničara, 4 elektrotehničara, inž. elektrotehnike, laborant, VKV radnik)
5. Na kvizu RTB »Sedam zamki« (voditeljica, operna pjevačica, pjevač narodnih pjesama, 4 natjecatelja)
6. Predavanje o životu na zemlji u prehistoriji, Školska televizija (profesor biologije)
7. Na Velebitu, uspon prema Štirovcu (student šumarstva, student geologije, student anglistike)
8. U jami Puhaljka na Velebitu (student šumarstva, student geologije, kem. tehničar, inž. geologije)
9. U Jopićevoj jami na Kordunu (student šumarstva, student geologije, precizni mehaničar),
10. U jednom stanu (trgovačka pomoćnica, student defektologije)
11. U prodavaonici »DTR«, Ilica (2 prodavačice, kupac)
12. U PDS »Velebit«, sastanak speleološkog odsjeka (student defektologije, student geologije, precizni mehaničar, student psihologije, student šumarstva, inž. fizike, službenik)
13. U slastičarnici Horak, Ilica (prodavačica, 4 kupca)
14. Na ulici ispred bolnice »Mladen Stojanović« (prodavačica cvijeća)
15. U prodavaonici cipela, Ilica (prodavačica, kupac)
16. U trafici, Ilica (prodavač, kupac)
17. U prodavaonici cipela, Ilica (2 prodavača, 3 kupca)

18. U mesnici, Cvjetni trg (prodavač, 2 kupca)
19. U kinu »Lika«, Ilica (5 posjetitelja)
20. Na ulici, Bogovićeva (2 prolaznika)
21. Na ulici, prolaz Oktogon (prodavač pereca, kupac)
22. U Nami, Ilica (3 prodavača, kupac)
23. U »Centralnoj apoteci«, Trg Republike (farmaceut, 2 kupca)
24. U »Parfumeriji«, Trg Republike (prodavačica, 2 kupca)
25. U »Pošti«, Jurišićeva ulica (službenica, stranka, student veterine (stranka), službenik na telefonu)
26. U tramvaju br. 14 (kondukterka, 3 putnika)
27. U »Pizzeriji«, prolaz Tuškanac (ugostiteljska radnica, 3 gosta)

Sve situacije, osim onih na Velebitu i na Kordunu, snimljene su u Zagrebu, a i u njima su sudjelovali izletnici iz Zagreba.

U 27 govornih situacija sudjelovalo je ukupno 96 govornika, i to 49 muškaraca i 47 žena. Kronološka dob kretala se od 5 do 65 godina (za nepoznate određena je otprilike), i to ovako:

KD	govornici
5—10	2
11—20	5
21—30	31
31—40	37
41—50	15
51—60	5
61—65	1
Ukupno:	96

Od tih 96 govornika 23 imalo je visoku ili višu stručnu spremu, 11 srednju, 18 nižu, a kod 44 nije se moglo odrediti (kupci, prolaznici).

Ukupno je trajanje snimljenog materijala 10 sati, a trajanje pojedinih

snimki kreće se od 5 minuta do 3 sata (sastanak).

Snimljeni materijal napisan je i zatim analiziran, i to tako da su povađene sve riječi i razni oblici svake pojedine svedeni na osnovni oblik: tako su pojedini padeži svedeni na nominativ, razni glagolski oblici na infinitiv, a oni s prefiksima ili umecima za razne vidove obilježeni posebno, ali se u riječniku nalaze uz osnovnu riječ.

Pridjevi u komparativu i superlativu svedeni su na pozitiv, osim u slučajevima kad se forme bitno razlikuju (kao 'dobar' i 'bolji'). Prilozi izvedeni iz pridjeva zapisani su skupa s pripadajućim pridjevima. Uz pridjeve označeni su samo oni rodovi koji su se pojavili, a to vrijedi i za zamjenice. Lične zamjenice označene su svaka posebno zbog analogije s 'ja' i 'mi', koje smo zbog različitosti oblika morali razdvojiti, pa su tako za njima pošli i 'on', 'oni', te 'ona', 'one'.

Vlastita imena osoba, gdje su uključena imena znanaca i prijatelja, ali i općepoznatih osoba, te imena mjesta, bilo da se radi o imenima gradova, ulica ili ustanova koja ujedno označuju mjesta, svrstali smo u samo dvije kategorije jer su imena usko vezana uz osobe i uz mjesto snimanja — Zagreb, pa pojedinačna imena ne bi bila od koristi za riječnik, ali nam globalno daju informaciju o svom sudjelovanju u govoru.

Uključili smo i dijalektalne riječi u upotrebi, a i psovke. Pozdravi i psovke najčešće su sastavljeni od dvije riječi, no u rječniku oni su razdvojeni.

Kako među riječima ima homonima, razdvojili smo ih uz oznaku funkcije.

Nađene riječi svrstali smo zatim prema učestalosti i tako dobili njihov rang. Nakon toga sve smo riječi podijelili prema vrstama i tako dobili rang vrsta riječi u govoru.

Na kraju komparirali smo broj rječničkih jedinica unutar pojedinih gra-

matičkih kategorija da bismo našli relativnu raspršenost riječi.

— — —

U čitavom govornom materijalu bilo je ukupno 21.345 riječi. Među njima upotrijebljeno je 3.074 različitih

riječi. U rječnik smo uvrstili samo one koje su se pojavile najmanje 10 puta, a to znači da je najniža frekvencija 10.

Osim ranga i frekvencije u rječniku je uz svaku pojedinu riječ označen i broj riječi u istom rangju.

Rječnik

R. br.	riječ	rang	frekv.	br. riječi u rangju
1.	biti	1	1.078	1
2.	to, taj, ta, ti, te	2	640	1
3.	ne	3	628	1
4.	da (prilog)	4	575	1
5.	I	5	562	1
6.	ja	6	454	1
7.	u	7	369	1
8.	što, šta (zamj.)	8	325	1
9.	a	9	279	1
10.	imati, neimati	10	275	1
11.	se, sebe	11	253	1
12.	na (prijedlog)	12	250	1
13.	ovaj, a, o, i, e	13	227	1
14.	ti (lična zamj.)	14	211	1
15.	vlastita imena osoba	15	195	1
16.	ići	16	181	2
17.	moći	16	181	2
18.	pa	17	180	1
19.	sad, sada	18	176	1
20.	znati	19	171	1
21.	za	20	165	1
22.	reći	21	156	2
23.	vi	21	156	2
24.	jedan, a, o	22	154	1
25.	onda	23	146	1
26.	misliti	24	142	1
27.	sve, sav, svi	25	136	1
28.	on	26	135	1
29.	koji, a, e	27	134	1
30.	mi	28	133	1
31.	ona (lič. z. ž. r. sing.)	29	132	1
32.	tako	30	126	1
33.	s, sa	31	124	1
34.	oni	32	107	1
35.	dobro, dobar, a, i, e	33	105	1
36.	kako	34	104	1
37.	tu	35	100	1
38.	onaj, o (pok. zamj.)	36	93	2
39.	samo (prilog)	36	93	2
40.	dati	37	90	1
41.	doći, dolaziti	38	83	2
42.	još	38	83	2
43.	ali	39	82	2
44.	od	39	82	2
45.	imena mjesta, ulica, ustanova	40	80	1
46.	vidjeti	41	77	1
47.	čuti	42	75	2

R. br.	riječ	rang	frekv.	br. riječi u rang
48.	kao, ko	42	75	2
49.	neki, a, o	43	74	1
50.	nešto	44	69	1
51.	htjeti	45	67	2
52.	morati	45	67	2
53.	ako	46	66	2
54.	dva, e	46	66	2
55.	drugi	46	64	1
56.	ili	48	62	1
57.	ma (uzvik)	49	60	1
58.	po	50	59	1
59.	naš, a, e, i	51	58	2
60.	trebati	51	58	2
61.	ništa	52	57	1
62.	gledati, pogledati	53	56	1
63.	aha (potvrda)	54	55	1
64.	isto, a, i, e	55	53	3
65.	jer	55	53	3
66.	malo, i, a	55	53	3
67.	ovako	56	52	2
68.	više	56	52	2
69.	već (prilog)	57	51	1
70.	do	58	50	3
71.	gdje	58	50	3
72.	tamo	58	50	3
73.	dolje	59	49	2
74.	raditi	59	49	2
75.	koliko	60	48	1
76.	tko, ko	61	43	1
77.	jako, jak, a	62	42	1
78.	dobiti	63	41	1
79.	baš	64	40	2
80.	e (uzvik)	64	40	2
81.	o (prijedlog)	65	39	1
82.	molim	66	38	1
83.	dalje	67	37	2
84.	nego	67	37	2
85.	čekati	68	36	5
86.	evo	68	36	5
87.	prvi	68	36	5
88.	sat	68	36	5
89.	svoj, a, e, i	68	36	5
90.	godina	69	35	3
91.	kakav, a, o, i	69	35	3
92.	stvar	69	35	3
93.	možda	70	34	1
94.	ha	71	33	5
95.	hvala	71	33	5
96.	joj	71	33	5
97.	lijepo, lijep, a, i, e	71	33	5
98.	ni, niti	71	33	5
99.	moj, a, e, i	72	31	2
100.	put	72	31	2
101.	pet	73	30	1
102.	dan	74	29	4
103.	e (potvrda)	74	29	4
104.	iz	74	29	4
105.	izvoliti	74	29	4
106.	a (uzvik)	75	28	6

R. br.	riječ	rang	frekv.	br. riječi u rangu
107.	li	75	28	6
108.	takav, a, i	75	28	6
109.	tri	75	28	6
110.	voda	75	28	6
111.	vreća	75	28	6
112.	broj	76	27	3
113.	gore	76	27	3
114.	lijep, a, o, i, e	76	27	3
115.	kadar (imenica)	77	26	5
116.	kod	77	26	5
117.	metar	77	26	5
118.	prije	77	26	5
119.	svaki, a, o	77	26	5
120.	zvati	78	25	1
121.	dijete	79	24	6
122.	kužiti	79	24	6
123.	opet	79	24	6
124.	uope	79	24	6
125.	vaš, a, e, i	79	24	6
126.	velik, a, i, e	79	24	6
127.	otići	80	23	2
128.	van, i	80	23	2
129.	bez	81	22	6
130.	jebemti	81	22	6
131.	jesti	81	22	6
132.	kad (veznik)	81	22	6
133.	sutra	81	22	6
134.	učiniti, činiti	81	22	6
135.	rad	82	21	3
136.	vrba	82	21	3
137.	vrijeme	82	21	3
138.	kazati	83	20	5
139.	ovdje	83	20	5
140.	početi	83	20	5
141.	studij	83	20	5
142.	ustanova	83	20	5
143.	danas	84	19	6
144.	materina	84	19	6
145.	naći	84	19	6
146.	nitko	84	19	6
147.	ruka	84	19	6
148.	sedam	84	19	6
149.	brat	85	18	8
150.	govoriti	85	18	8
151.	kupiti, kupovati	85	18	8
152.	nekakav, a o, i	85	18	8
153.	pisati, napisati	85	18	8
154.	škola	85	18	8
155.	zašto	85	18	8
156.	značiti	85	18	8
157.	deset	86	17	9
158.	ekipa	86	17	9
159.	fakultet	86	17	9
160.	ljudi	86	17	9
161.	odgovarati, odgovoriti	86	17	9
162.	pas	86	17	9
163.	pitanje	86	17	9
164.	profil	86	17	9
165.	uzeti	86	17	9

R. br.	riječ	rang	frekv.	br. riječi u rang
166.	manje, i, a	87	16	6
167.	kroz	87	16	6
168.	nositi	87	16	6
169.	pizda	87	16	6
170.	staviti, postaviti	87	16	6
171.	student	87	16	6
172.	dio	88	15	9
173.	izgledati	88	15	9
174.	jedanaest	88	15	9
175.	kraj, pokraj	88	15	9
176.	odsjek	88	15	9
177.	petnaest	88	15	9
178.	pričati	88	15	9
179.	spavati	88	15	9
180.	telefon	88	15	9
181.	bog	89	14	11
182.	je (potvrda)	89	14	11
183.	napraviti	89	14	11
184.	pitati	89	14	11
185.	poen	89	14	11
186.	postojati	89	14	11
187.	puno	89	14	11
188.	razgovarati, porazgovarati	89	14	11
189.	sistem	89	14	11
190.	stajati, stati	89	14	11
191.	važno, an, a	89	14	11
192.	bezglavi, a	90	13	17
193.	dinar	90	13	17
194.	donijeti	90	13	17
195.	dugo, i, a	90	13	17
196.	jučer	90	13	17
197.	noć	90	13	17
198.	kolega	90	13	17
199.	kuća, ica	90	13	17
200.	one (lična z.)	90	13	17
201.	osam	90	13	17
202.	pasti, ispasti	90	13	17
203.	poslije	90	13	17
204.	proći	90	13	17
205.	stara (imenica)	90	13	17
206.	sušiti, osušiti	90	13	17
207.	točno	90	13	17
208.	zbog	90	13	17
209.	čovjek	91	12	16
210.	dvadeset	91	12	16
211.	dvadeset i dva	91	12	16
212.	klopa	91	12	16
213.	objesiti	91	12	16
214.	određen, a, o, i	91	12	16
215.	oko (prijedlog)	91	12	16
216.	piti, popiti	91	12	16
217.	poslati	91	12	16
218.	posto	91	12	16
219.	probati	91	12	16
220.	problem	91	12	16
221.	stručni, a	91	12	16
222.	uglavnom	91	12	16
223.	visok, a, o, i	91	12	16
224.	željeti	91	12	16

R. br.	riječ	rang	frekv.	br. riječi u rangu
225.	boja	92	11	19
226.	bolje	92	11	19
227.	čak	92	11	19
228.	da (veznik)	92	11	19
229.	držati	92	11	19
230.	gasiti, zagasiti, ugasiti	92	11	19
231.	glava	92	11	19
232.	inače	92	11	19
233.	način	92	11	19
234.	negdje	92	11	19
235.	nekako	92	11	19
236.	nikad	92	11	19
237.	pedeset	92	11	19
238.	pod (prijedlog)	92	11	19
239.	područje	92	11	19
240.	razgovor	92	11	19
241.	suprug	92	11	19
242.	uski, a, o	92	11	19
243.	zemlja	92	11	19
244.	cijeli, a, o	93	10	14
245.	doma	93	10	14
246.	dosta	93	10	14
247.	ipak	93	10	14
248.	juha	93	10	14
249.	metnuti	93	10	14
250.	novi, a, o	93	10	14
251.	sir	93	10	14
252.	soba	93	10	14
253.	stvarno	93	10	14
254.	suradnja	93	10	14
255.	što (veznik)	93	10	14
256.	također	93	10	14
257.	uvijek	93	10	14

Zustavili smo se na rangu 93 s frekvencijom 10 jer smo primijetili da ispod tog ranga, a to znači s frekvencijom riječi od 9, 8, 7, 6, što smo također izdvojili, dolazi do naglog raspršenja, a time i do jačeg utjecaja pojedinih razgovora zbog malog govornog materijala kojim smo raspolagali. Tako, npr., rang 93 s frekvencijom 9 ima 35 riječi, a tako i rang 95 s frekvencijom 8, rang 96 s frekvencijom 7 ima 36 riječi, a rang 97 s frekvencijom 6 čak 67.

Naš rječnik najučestalijih riječi samo donekle slijedi Zipfovo pravilo prema kome je umnožak ranga i frekvencije konstanta. Nakon prve riječi, prema kojoj bi konstanta trebala biti oko 1078, umnožak ranga i frekvencije

naglo raste da bi se opet približio pretpostavljenoj konstanti kod ranga 87 — frekvencije 16, gotovo izjednačilo kod ranga 91 — frekvencije 12 (1092), a zatim se počeo opet udaljavati umanjivanjem u odnosu na pretpostavljenu konstantu. Kod ranga 97 s frekvencijom 6, koji je među onima koje nismo unijeli u rječnik, umnožak ranga i frekvencije pada na 582. Zipfovo se pravilo pokazalo točnim kod srednjih rangova, dok se najčešće riječi i one najraspršenije udaljuju od konstante.

Najveće raspršenje pokazuju imenice. One su značenjski najuže vezane uz situaciju i najviše variraju. Prva imenica u našem rječniku ima tek rang 68, frekvenciju 36, dok su sve ostale

riječi koje joj prethode glagoli, prilozi, prijedlozi, zamjenice, veznici, te nešto pridjeva. Uspoređujući naš rang s rangom »Français élémentaire«, vidimo da se oni u glavnim crtama slažu. I kod njih je glagol »biti« (être) na prvom mjestu kao i u našem rangu, a za njim slijede gramatičke riječi u oba rječnika. Prva im je imenica »sat« (heure) s rangom 82, frekvencijom 545 (veći je govorni materijal negoli u nas), a i u našem rječniku, iako vjerujemo da se radi o pukoj slučajnosti, prva imenica 'sat' s minimalno višim rangom (68). Radije bismo naglasili da se prva imenica javlja otprilike u istom rangu uzmemo li u obzir da francuski jezik ima članove kojih u nas nema, a neke prijedloge, kao 'de' upotrebljava kao veze s infinitivima glagola, koji svojom brojnošću prethode prvoj imenici. Rječnici se i dalje slažu globalno, a to znači po rasporedu tematskih i gramatičkih riječi.

Naš osnovni rječnik sadrži 256 riječi. Među njima su 54 glagola i 53 imenice. Glagoli zauzimaju gornje rangove, a imenice pretežu u onima nižim. Do eksplozije imenica dolazi, zapravo, ispod frekvencije 10. I dok su glagoli prilično neutralni po smislu, a posebno oni u višim rangovima kao biti, imati, trebati, htjeti, morati, imenice gotovo od početka pojavljivanja pripadaju specifičnostima pojedinih razgovora. Tako nam »vreća« (rang 75) i »vrba« (ranga 82) govore o planinarskim izletima, a imenice »kadar« (rang 77) i »profil« (rang 86) o sastanku o profilu kadrova.

Mislimo stoga da, zbog velikog utjecaja sredine i situacija na imenice, naš osnovni rječnik treba prihvatiti s rezervom u odnosu na imenice ukoliko bude primjenivan u radu s osobama oboljelim od afazije. Neka on ne diktira izbor imenica, već neka bude obavijest o njihovoj udjelu u govoru. Izbor imenica mora biti prilagođen, a posebno u početnoj fazi rehabilitacije, potrebama svakog pojedinca.

Nakon izrade rječnika ukupni broj riječi iz cjelokupnog govornog materijala podjelili smo prema njihovim vrstama i dobili ovaj rang:

1. glagoli	4763	22%
2. imenice	4031	19%
3. zamjenice	3798	18%
4. prilozi	3274	15%
5. veznici	2139	10%
6. prijedlozi	1286	6%
7. pridjevi	986	5%
8. brojevi	687	3%
9. uzvici	381	2%
Ukupno:	21.345	100%

U cjelokupnom govornom materijalu najčešći su glagoli, a slijede imenice, pa zamjenice i ostale vrste riječi. Glagoli zahvaljuju svoj visok rang i tome što su složena vremena brojena kao dva glagola (perfekt i malobrojni futur; trostruko složenih glagolskih oblika nije bilo, npr. pluskvamperfekt ili kondicional II). U nas je S. Vasić konstruirala test-rječnik na temelju pisanih tekstova promatravši samo imenice i našla da su imenice više negoli dva puta učestalije od rezultata koje smo dobili našom analizom. U nas su zastupljene sa svega 19%, dok ih u rječniku S. Vasić ima oko 40%.

Međutim imenice, iako u našem rječniku nisu najbrojnija vrsta riječi, najraznolikije su među riječima. Tako je u cjelokupnom govornom materijalu koji smo snimili nađeno 3.074 različitih leksičkih jedinica, i to ovako:

1. imenice	1422	46%
2. glagoli	711	23%
3. pridjevi	449	14%
4. prilozi	301	10%
5. zamjenice	54	2%
6. brojevi	49	2%
7. uzvici	35	1%
8. prijedlozi	28	1%
9. veznici	25	1%
Ukupno:	3.074	100%

Raznolikost imenica je najveća, što je logično s obzirom na njihovu najužu povezanost sa sadržajem i značenjsku omeđenost, a što smo već zapazili i u izradi rječnika. Slijede glagoli koji su elastičniji, značenjski širi. Među njma je najučestaliji glagol 'biti' bilo kao dio složenih glagolskih vremena, bilo kao kopula ili samostalni glagol. Prijedlozi, veznici, zamjenice, te priloz i brojevi i uzvici nisu pokazali veliku maštovitost, što je i normalno s obzirom na njihovu zadanu leksičku ograničenost. Relativno su brojni i relativno raznoliki uzvici. Naime, u nekim našim prethodnim ispitivanjima uzvika nje blo, što tumačimo načinom ispitivanja, odnosno sakupljanja govornog materijala. U tim prethodnim ispitivanjima govornici su znali da ih se snima i, ma koliko se trudili da budu spontani, govor je ipak bio izvještačen, narativnog tipa, cenzuriran, bez uzvika koji su izraz spontanosti.

*
* *

Na istom govornom materijalu mogle bi se izvršiti i druge analize koje bi pomogle upoznavanju svakidašnjeg govora — njegovih mehanizama i specifičnosti u odnosu na pisani tekst na kojem su dosada uglavnom vršene analize. Trebalo bi prije svega skupiti još više materijala, možda proširiti teritorij prikupljanja, iako mislimo da je zagrebački govor izbrušeni konglomerat dijalekata i da može biti reprezentativan za SR Hrvatsku isključivo li, opet, uglavnom imenične dijalektne riječi i poneku riječ iz argota. Naravno, razlike postoje i u zvukovnoj realizaciji s obzirom na intonaciju, akcent i izgovor ovisno o dijalektalnom području, što se ne može uzeti u obzir pri istraživanjima ovakva tipa.

Osnovni dio ovog rada jest rječnik najučestalijih riječi. Rađen je prema istoj koncepciji kao i svi dosadašnji osnovni rječnici, a to je limitacija. Moderni jezici imaju danas ogromne vokabulare. Postoje takozvani »jezici« tehnike, administracije, medicine, itd., a unutar njih jezici pojedinih branši i za njih posebni rječnici. Ukoliko čovjek nije u jednoj od tih struka, nikada se neće susresti s tim riječima. U tim »jezicima« specifičnosti i inovacije odnose se na tematske riječi, dok gramatičke riječi pripadaju općem jeziku.

Čak se i u beletristici čitalac susreće s nepoznatim riječima bilo da se radi o kovanicama ili pak o riječima manje-više arhaičnog okusa koje pisac opet izvlači na svjetlo dana. U svim tim slučajevima radi se ponajviše o imenicama koje se rađaju svaki dan i koje učimo svakog dana. Neke rado prihvaćamo, na druge se ljutimo jer nam se čini da, kao npr. »plinifikacija«, nagrđuju naš jezik. Moramo se, međutim, pomiriti s činjenicom da jezik nije statičan, a da su njegove promjene najuočljivije upravo u leksiku, i to ne u onome njegovu dijelu koji predstavlja veze, već u onome koji nosi imena za »bića, stvari i pojave« — dakle imenice, te mnogo rjeđe u dijelu koji označava »radnje, stanja i zbivanja« — glagole.

Naš rječnik obuhvaća 256 svakidašnjih riječi — radi se, dakle, o krajnjoj limitaciji — među koje su se uvukle i neke rjeđe zbog nedovoljnog govornog materijala. Nadamo se da će i takav, nesavršen, zahvaljujući kritičkom pristupu logopeda, pomoći osobama s afazijom kojima je usvajanje osnovnog rječnika nasušna potreba.

LITERATURA

1. Gougenheim, Michéa, Rivenc, Sauvageot: L'élaboration du français élémentaire, Didier, Paris, 1956.
2. Težak, Babić: Pregled gramatike hrvatskosrpskog jezika, Školska knjiga, Zagreb, 1966.
3. Š. Vasić: Test-rečnik, Institut za fonetiku i patologiju govora, Beograd, 1973.

S a ž e t a k

Cilj ovog rada bio je sačiniti osnovni rječnik hrvatskosrpskog govora, ustanoviti raspodjelu vrsta riječi, te pronaći njihovu relativnu raspršenost. Da bi se došlo do govornog materijala, snimljen je govor 96 ljudi bez njihova znanja u 27 govornih situacija, što je ukupno iznosilo oko 10 sati govorenja ili 21.345 riječi. Iz toga govornog materijala sastavljen je osnovni rječnik koji obuhvaća 256 riječi koje su rangirane prema učestalosti, a najniža im je frekvencija 10.

Zatim su riječi podijeljene prema vrstama, pa je nađeno da su najučestaliji glagoli (22%), slijede imenice (19%), zamjenice (18%), prilozi (15%), veznici (100%), prijedlozi (6%), pridjevi (5%), brojevi (3%) i uzvici (2%).

Analizom leksičkih jedinica pronađeno je da najveću raznolikost pokazuju imenice (46% leksičkog materijala), slijede glagoli (23%), pa pridjevi (14%), prilozi (10%), zamjenice (2%), brojevi (2%), uzvici (1%), prijedlozi (1%) i veznici (1%).

Osnovni dio rada jest rječnik najučestalijih riječi koji je predviđen kao pomoć u logopedskom radu s osobama s afazijom.

S u m m a r y

The aim of this work was to determine the basic Vocabulary used by the Serbo-Croatian speakers, as well as the distribution and relative usage of different kinds of words. The sample of speech analyzed was obtained by recording the speech of 96 people, in 27 different speech situations. The subjects did not know that their speech was recorded. Ten hours of recorded speech yielded 21345 words. Out of this speech sample the basic vocabulary was determined. It consists of 256 words ranged according to their frequency of occurrence (the lowest frequency considered was 10).

The words were then classified according to kinds, and it was found out that verbs are most prevalent (22%), followed by nouns (19%), pronouns (18%), adverbs (15%), conjunctions (10%), prepositions (6%), adjectives (5%), numerals (3%) and exclamations (2%).

The analysis of lexical Units showed the greatest diversity of nouns (46% of lexical material), followed by verbs (23%), adjectives (14%), adverbs (10%), pronouns (2%), numerals (2%), exclamations (1%), prepositions (1%) and conjunctions (1%).

The most important part of this work was to make the vocabulary of the most frequent words, to be used in speech therapy with aphasic.